

Verslag vorming: *Het belang van burgerparticipatie met Andy De Brabander*

Donderdag 17 november 2022 via Microsoft Teams (19.30 u.)

Bekijk ook [de opname](#) van deze uitwisseling.

1. Maarten Lippens heet ieder welkom op deze vorming

Bewonersgroepen zoals bewonersplatformen, dorpsraden, dorpssteams... winnen aan belang daar waar een gemeente groter wordt, bijvoorbeeld na een fusie. Ze kunnen er mee voor zorgen dat de aandacht van het lokaal bestuur voor het dorp of de wijk niet verslapt.

In meigaf Dhr. Tony Vermeire zijn inzichten mee vanuit zijn ervaringen opgedaan bij lokale besturen. Andy De Brabander deelt vandaag zijn ervaringen vanuit enerzijds de bewonersgroep *Leefbaar Varsenare* en anderzijds de kaders die hij hierover geeft aan zijn studenten binnen het traject *Sociaal Cultureel Werk* in het vak *Opbouwwerk aan HoWest*.

2. Grote conclusies van deze uitwisselingsavond (vanuit de lezing en de uitwisseling achteraf)

- Het is het moment (verkiezingen, fusies) voor een omslag, om een cultuurverschil van participatie te proberen verkrijgen. Dit is niet gemakkelijk want vergt een grote mentaliteitswijziging. In Nederland is er al meer openheid en vertrouwen van de besturen naar burgergroepen toe.
- Participatie geeft 'de macht' aan de groep, staat in het belang van alle bewoners. Zorg dat de doelgroepen die niet zo gemakkelijk deelnemen, ook met hun eigen mensen vertegenwoordigd zijn! Laat ook kinderen en jongeren creatief mee werken en denken.
- Zorg als trekkers van dit veranderingsproces dat jullie goed zichtbaar tussen de mensen aanwezig zijn. Pik hun signalen op bv. op café, ontmoet ze onderweg enz.
- Gebruik goede (of een mengvorm van) methodieken om burgers te benaderen.
- Leg de afspraken tussen burgergroepen en lokaal bestuur vast in een mooie samenwerkingsovereenkomst.

3. De vorming: aanvullingen op of besluiten bij de presentatie van Andy De Brabander

Lees dit samen met [de presentatie](#).

Slide 1

Burgergroep *Leefbaar Varsenare*

Andy startte mee de stuurgroep *Leefbaar Varsenare* die zich inzet rond mobiliteit, ruimtelijke ordening, sociale cohesie. Jabbeke is wat 'slaapgemeente', in veel wijken is er een appartementisering aan de gang. Om hierop te reageren werd met oud-KSA-leden een burgergroep opgericht. Mobiliteit komt vaak aan de orde want er zijn veel wijken bijgekomen (met dus verkeer door de dorpskern). In 'braaf Jabbeke' was er geen echt toekomstbeleid. Het werken rond 'Varsenare 2050' (aan palen werden pijltjes gehangen die in allerlei richtingen wezen), prikkelde de burgers en zorgde voor wat commotie. Zo'n 800-tal mensen werden bereikt via digi-bevraging en op diverse debatavonden rond mobiliteit. Hierna heeft een bureau grotendeels het verhaal (3 scenario's) overgenomen, maar alles ligt

momenteel in de schuif. Er was ook inzet op sociale cohesie bv. via een wensboom (ook kinderen konden deelnemen) en een midzomerwandeling in juni. Zo werden een 20-tal verenigingen bereikt. Langs de route werden foto's uitgehangen rond ruimtelijke ordening zodat mensen hierrond hun mening konden geven. Ook stonden er stands van verenigingen (met versnaperingen / als doel nieuwe leden lokken). Deze wandeling trok 450 deelnemers wat veel is voor een slaapdorp als Jabbeke.

DOEL van *Leefbaar Varsenare*: terug zaken in beweging brengen, mensen uit vooral nieuwe wijken erbij krijgen, een wij-gevoel creëren.

Andy deed studies in zowel de harde als zachte sector. Hij is thuis in cultuur- en arbeidssociologie. Hij werkte eerder bij *Streekplatform Westhoek* en *Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen*. Vanuit dit alles probeert hij zijn **studenten in het werkveld te krijgen** (wijken in Roeselare en Oostende bv.). Hij volgde ook een postgraduaat politisering (= beleid beïnvloeden via sociale acties, kwesties publiek maken). Maatschappelijke dienstverlening is voor Andy vooral: waar willen we naartoe? De participatie rond sociale huisvesting te Wervik wilde bewoners betrekken bij het ontwerpen. **Ontwerp gebouwen op die manier dat ze sociale interactie mogelijk maken!** Andy merkt op dat sociaal werkers niet altijd naar de harde sector kijken, maar dat architecten bv. wél op sociale aspecten letten.

Slide 2

De 4 principes voor duurzame aanpak van dorpsontwikkeling / stedenbeleid zijn containerbegrippen. Deze **moeten altijd gemixt worden**, anders heeft de aanpak geen zin!

Slide 3

Bekijk **de verknoping van het fysiek-ruimtelijk en sociaal perspectief/ leefbaarheidsaspect** om de wisselwerking tussen stadsvernieuwing en de burgers te begrijpen.

Slide 4

Om samen de nieuwe stad / het moderne dorp te maken is een participatieve democratie noodzakelijk i.p.v. een vertegenwoordigende democratie. Veel dorpen zitten nog in de vertegenwoordigende democratie. Politici zijn nog vaak lokale figuren en geen specialisten op hun domein.

Werk liefst met een vertegenwoordiging van de volledige maatschappij. Bij participatie met kwetsbare burgers is het onvoldoende een ervaringsdeskundige rond deze doelgroep in het overleg op te nemen als vertegenwoordiger.

Vermaatschappelijking staat voor een **decentralisering van het beleid** met herbalanceren van publieke en private verantwoordelijkheden van de burger en de lokale gemeenschap. Hier zien we ook een tegenstelling. Rusthuizen en LDC's doen aan besparingen door burgers in te zetten. Tegelijkertijd is het belangrijk dat die burgers verantwoordelijkheid nemen en de samenleving mee vorm geven! Via **het subsidiariteitsprincipe** (die eigenlijk een vorm van besparing is), krijgt het lokaal niveau een belangrijke impact op het netwerk van burgers en de algemene sociale samenhang en leefbaarheid.

Fusies van lokale besturen zijn belangrijk want de slagkracht verhoogt. Maar de schaalgrootte kan een negatief effect hebben op de sociale samenhang en het contact met de mensen. Hierin moet dus een evenwicht worden gevonden!

Enkel in de tussenruimte tussen een slimme overheid enerzijds EN een enthousiast burgerinitiatief (van wakkere burgers) anderzijds wordt een nieuwe, democratische samenleving mogelijk.

Slide 5

De Participatieladder: verschillende treden met toenemende participatiegraad.

- Adviseren. Wie wil zijn tijd nog investeren in adviesraden? Lang niet alle burgers... Vaak staat er veel vakjargon in bv. beleidsnota Ruimtelijke Ordening waarvan het publiek geen jota begrijpt... Maar laat adviesraden niet verloren gaan!
- Coproduceren: in samenwerking treden. Veel gemeenten gaan op dit niveau werken.
- Mee beslissen en cocreatie (ook bewoners, dorpsraden beslissen mee).
- Zelfbestuur.

Hoe ver moet je daarin gaan? Eerder tot op $\frac{3}{4}$ van de ladder? Ambtenaren zijn professionelen, laat de know how maar daar zitten en heb respect voor hen. **Dus ook grenzen stellen aan participatie!**

Opgepast ook van het Facebook-effect: ieder heeft overal zijn mening over, laat dit maar zitten.

Slide 6

Gedeeld maatschappelijk belang realiseren. De scholingsgraad van burgers stijgt, maar bottom up ligt de andere mentaliteit nog moeilijk. Kleine gemeenten zijn het top down werken gewoon, hebben nog een weg af te leggen om met mondige burgers en dorpsraden om te gaan.

Participatie wordt nog steeds te veel behandeld als een noodzakelijke voorwaarde voor het opbouwen van een draagvlak en te weinig als een echte hefboom om betere projecten te realiseren.

In Varsenare werden via bevraging 200 mensen bereikt, wat een 50-tal pagina's met suggesties opleverde. Maar veel verder dan inspraak raakt men er momenteel niet. Er zijn wel mooie participatieproducten maar het beleid gaat er niet mee verder. **Het belang om het Schepencollege mee te krijgen vanaf het begin is erg groot!**

Slide 7 (deel 1 Hoe tot een vorm van coproductie komen?)

1. Bonding = wij-gevoel. In Jabbeke dat 5 deelgemeenten kent, is er geen hoofdgemeentegeroel (behalve uitzonderlijk eens bij voetbal). Dan is het moeilijk om bruggen te leggen en zaken om te bouwen tot een bestuurlijk verhaal. Bekijk ook de mogelijke fusie Ruiselede en Wingene. Die mensen hebben geen affiniteit met elkaar... Er is geen historiek, geen fierheid, geen wij-gevoel. **Vertrek vanuit historische feiten/elementen en hanteer de ziel van het dorp om sociale cohesie te bereiken.** Pas na de bonding kun je bruggen leggen.

Gebruik feesten, de historische elementen om fierheid mee vorm te geven! Sociaal en cultureel kapitaal zijn ook belangrijk, naast louter economisch kapitaal.

Ga samenwerken met sociaal artistieke organisaties zoals [De Batterie](#). Ga kinderen en jongeren betrekken, inspraak geven in het dorpsbeleid. De sociaal-culturele werkers doen dit op creatieve manier. **Warme oproep om die sector te betrekken bij bewonersparticipatie!**

Slide 8 (deel 2 Hoe tot een vorm van coproductie komen?)

2. Inzetten van boundary spanners (neutrale beleidsmakelaars)

Veel burgers merken op: moeten we nu ook nog geïnteresseerd zijn in ruimtelijke ordening, huisvesting, wegeaanleg, ...? Een sociaal werker is meer dan een hulpverlener. Die is breed en generalistisch opgeleid en kan netwerken over de beleidsdomeinen heen! Een interdisciplinaire bril is noodzakelijk. Het gaat om interprofessioneel samenwerken i.p.v. multidisciplinair. Niet 1 of 2 disciplines kiezen, maar alle sectoren op elkaar leggen en zo naar het dorp kijken, zoeken waar je elkaar kunt

vinden! De (neutrale) netwerkers (de dorpsconsulent, wijk/dorpsregisseur, gebiedswerker, ...) in de gemeente brengen sleutelfiguren (ambtenaren, politici, deskundigen van studie bureaus) samen. Ook **Joris De Corte** is hier een belangrijke naam bij. Hij is sterk rond 1^e lijnszorg, buurtgerichte zorg en Vlaanderen-dekkend.

[Slide 9 \(deel 3 Hoe tot een vorm van coproductie komen?\)](#)

3. Faciliterend management (andere manier van besturen)

Er is ongelooflijk nood aan een andere manier van besturen en werken, met participatie van burgers, maar ook van ambtenaren, beleidsmakers, het middenveld en private instanties. Dit vraagt een hele organigramwijziging! De Algemeen Directeur moet bv. geen jurist zijn. Oostkamp maakt reeds het verschil alsook Torhout. Ambtenaren mogen niet meer opgesloten zitten in hun dienst, maar moeten veel meer outreachend werken. Een op participatie gerichte ambtenaar kan bv. gaan samenwerken met de groendienst en met de jeugddienst voor de inrichting van een speelpark. De schaalgrootte van de gemeente dus ook op ambtelijk niveau opkrikken. Dit is belangrijk in het vooruitzicht van de nieuwe fusies van gemeenten!

[Slide 10](#)

Gooi de lokale adviesorganen niet zomaar weg, probeer ze in te zetten! Betrek de mensen die erin zetelen bij het tot stand komen van plannen (niet enkel achteraf een advies laten uitbrengen). Betrek de bestaande dynamieken/netwerken zeker bij totstandkoming van nieuwe dorpsraden. Het zijn vaak dezelfde figuren die overal aanwezig zijn...

[Slide 11 en 12](#)

Het is niet gemakkelijk om mensen te mobiliseren, mee te krijgen zich in te zetten. Maar het middenveld wordt hiervoor betoelaagd. De politisering gaat achteruit: vakbonden zijn soms veredelde sociale secretariaten geworden. Het verenigingsleven staat soms te veel in het teken van vrijetijdsbeleving. Krijg hen weer mee in de bewonersparticipatie!

[Slide 13](#)

Met bewonersparticipatie de driehoek weer meer vorm geven. De richtingen staat en markt sloegen een tijd door. Dit is weer wat aan het veranderen.

[Slide 14 en 15](#)

Diverse burgerinitiatieven zorgen voor een nieuwe vorm van politisering, bv. een bewonersplatform dat ineens ontstaat. Het middenveld wordt weer wakker. *Femma* voert strijd voor de 30u-week met loonbehoud. Er is een sociaal overleg-cultuur in Vlaanderen (we zijn zo opgegroeid). We streven naar deliberatieve democratie (willen discussiëren, *waar willen we voor gaan?*). Vakbonden moeten hier weer op inzetten. **Kunnen de bewonersplatformen het middenveld ook weer gaan reactiveren?**

[Slide 16](#)

Oproep om meer in te zetten op de algemene belangen zonder dat we daar individueel iets voor terug in de plaats moeten krijgen. Kijken naar wat ons bindt i.p.v. wat ons scheidt (= de helende kracht van de breuk). Als bewonersplatform verantwoordelijkheid nemen voor het geheel van het dorp en vertegenwoordiging vormen van een deel van het dorp.

[Slide 17 Methodologie, hoe doen we het als bewonersplatformen?](#)

We gaan plannen maken, kaarten op elkaar leggen, grenzen bekijken, in kaders inplannen. We beschikken over demografische en basisgegevens (er zijn massa's erg toegankelijk cijfermateriaal).

Het bewonersplatform zou een kopie moeten zijn van de dorpssamenleving. Betrek jeugdbeweging e.a. verenigingsleven erbij. Organiseer bv. met hen een (midzomer)wandeling zoals in Varsenare, en geef hen de winst. Intussen praatten we ook waar we naartoe willen op vlak van Ruimtelijke Ordening te Varsenare in 2050.

Jongeren kunnen ook op school creatief zijn, knutselen rond wat ze in het dorp willen.

1. Analysefase: Historiek en nu

2. Abstractie: Toekomstgericht

Waar zit die ziel, wat zijn de subjectieve insteken? Je moet de burgers kennen! Lukt in bepaalde wijken maar niet in bv. slaapdorpen. **Als trekkers (vrijwilligers) aanwezig zijn in het dorp!** Je moet er zijn, een totem, een gezicht hebben! Ga daar niet als controleurs! *We gaan niet naar dat café want daar is het een te volks gebeuren* is fout. Er bestaan meer mensen dan bakfietsers!!

[Slide 18 Methodologie](#)

3. Stroomlijnen van ruimtelijke, sociale en bestuurlijke visie op concrete ingrepen

Graag 'Boundary spanners' losweken bij het bestuur zodat we cocreatief te werk kunnen gaan!

[Slide 19](#)

1001 participatiemogelijkheden. Maak een mix van gebruiken.

[Slide 20 en 21 De Lensmethode \(5 stappen\)](#)

Toekomstgerichte methode (niet klagen over aantal auto's of lawaai of ... geen enquêtes hoe erg het is, niet verzuren maar verzoeten). Een positief verhaal brengen, oplossingen zoeken maar vertrekken van een aantal pijnpunten. Keerzijde van deze methodiek: dit is een overleg, een vergadersysteem. Dus bepaalde doelgroepen krijg je niet mee.

Buurt in kaart brengen. Buurt bevragen, tussenverslag maken, bediscussiëren van de input van de mensen. Conclusies van een 2^e tussenverslag worden verspreid binnen de bevolking. Werk via 'belle-tje trek' alsook de sociale media. Let op voor verzuring via Facebook. Flaneer door het dorp en spreek mensen aan! Ga ook financieel nadenken! Met enkele personen erbij die ook financiële kennis hebben, word je serieus genomen. Presenteer het eindrapport.

[Slide 22 en 23 De Dip-methode \(3 stappen\)](#)

Kies een bepaald thema om de leefbaarheid van de buurt te verhogen bv. werkloosheid (hoe werkzoekenden reactiveren?) en bepaal de betrokkenen. Doe wat gewichtig, betrek de RVA mee. Mobiliteit, sociale huisvesting zijn uiteraard ook goede thema's.

Let op bij het werken met post its: de doorsnee burger kan niet altijd vlot schrijven.

Bekijk: wat is het probleem, wat is de oorzaak? Zo bv. slechte kwaliteit huisvesting - oorzaak: slechte gebouwen - gevolg hygiëneproblemen. Erna aan de bewoners zelf vragen of ze oplossingen zien.

Werk aan een mix van sociale huisvesting waar ook het ecologisch aspect belangrijk is. Zet de concrete resultaten in de kruin van de 'objectievenboom', zoals kleine huisvesting voor alleenstaanden, ... De hoger opgeleiden zwijgen. Dan pas de matrix opstellen. Deze methodiek vereist een flink engagement van de deelnemers, maar het blijft een samenwerkingsverhaal.

[Slide 24 en 25 De DORP inZICHT-methode \(5 stappen\)](#)

De software van deze methodiek ligt stil. Komt er een nieuw draaiboek? Belangrijk: niet altijd dezelfde figuren, ook anderen inzetten. Meteen de steun vragen van het gemeentebestuur, meteen hun betrokkenheid creëren, dit samen doen!! Maak keuzes uit de 300-tal bestaande vragen als start.

Verwittig de dorpingen dat er iemand langskomt met een vragenlijst (zgn. *burgemeester van de straat*, iemand die ze kennen en vertrouwen). Train die 10-tal mensen die langsgaan!

Wachten op actualisatie van DORP inZICHT hoeft niet! Via Google Forms enz. kun je ook veel bevragingen doen.

Belangrijk: van onderzoek naar actie overgaan. Via de vragen ook naar oplossingen gaan, daarrond suggesties vragen. Er zijn diverse methodieken om terug te koppelen en hier verder mee te werken.

[Slide 26 en 27 De ABCD-methode \(5 stappen\)](#)

Werken met de competenties! Iedere dorping heeft talenten. Bv. iemand kan goed hout bewerken en er zijn tuinkwekers en -onderhouders. Laat ons houten bloembakken maken. Welke knollen kunnen hierin? Gemeente Poperinge betaalde dit en mensen begonnen door dit initiatief veel meer met elkaar te praten! De buurt helpt elkaar: Zulma woont alleen en kan het gras niet meer afrijden. Dit wordt nu gedaan door iemand die groenonderhoud studeert. Na activatie en steun van buiten kan dit soort zaken eventueel uitgroeien tot sociale economie-projecten.

[Slide 28 en 29 De Planning for real-methode \(5 stappen\)](#)

Deze methodiek gaat vooral werken met voorwerpen en beelden. Het zijn altijd dezelfde die iets doen in het dorp. Hen aanspreken, liefst vanuit verschillende milieus halen. Hierna volgt een talentenjacht met huisbezoeken. In kaart brengen wat mensen aan talent en ervaring hebben. Dit in een tentoonstelling of krantje gieten. Dan een maquette maken (tekenen en knutselen), deze op diverse locaties zetten zoals dienstencentra. Dit zorgt vr discussies: hoe zou onze wijk eruit kunnen zien?

Voordeel: niet met woord maar met beeld werken! Kijkers kunnen met bolletjes meegeven wat ze goed en minder goed vinden aan de maquette.

[Slide 30 tot 39 De Buurtscan \(8 stappen\)](#)

Visualiseren van de buurt op alle aspecten. Beginnen met buurtlens, statistieken en demogegevens. Een SWOT-analyse maken (sterke en zwakkere zaken van het dorp), bij de buurten gluren, van elkaar leren. Stel je 4 taarten voor.

- De 1^e staat voor burgerschap, betrokkenheid (goed wij-gevoel creëren en talenten in beeld brengen – burgerschap meten).
- De 2^e staat voor fysieke toegankelijkheid. Zijn nieuwkomers welkom? De sociaal-economische situatie ook. Dit meten.
- De 3^e staat voor voorzieningen. Zijn die er nog of zitten we eerder met een slaapdorp met enkel winkels op steenwegen of in het centrum van de gemeente. Werkt privaat-lokaal goed samen?
- De 4^e staat voor het ruimtelijk aspect, de woonkwaliteit, de ruime leefbaarheid. Meninge omtrent opvragen bij de bewonersplatformen. Wat zit goed in elkaar en wat niet? Wat is goed aanwezig en wat niet?

DOE AAN MAATWERK: COMBINEER VERSCHILLENDE METHODODES!

4. Uitwisseling na de lezing

Vraag: Deze lezing is super interessant en geeft veel inzichten maar jaagt ook een beetje schrik aan. Hoe zoveel doen met een toch beperkte vrijwilligerskern? **Antwoord:** *Leefbaar Varsenare* bestaat uit slechts 4 'witte' mannen. Maar overal kun je mensen aanspreken, krijg die samen! Ga vanuit hun

professionele ervaring aan de kar trekken. Je hebt wel trekkers nodig. *Leefbaar Varsenare* is op diverse domeinen actief en wordt op termijn wel geapprecieerd.

Vanuit het publiek: belangrijk is succes te boeken rond heel concrete realisaties. Er kwam in Bassevelde een ontmoetingscentrum maar bij de plannen dachten burgers: 'oh nee, het is niet dat wat wij willen'. Hierrond zijn ideeën gebundeld en stapten burgers concreet naar de gemeente. Dit is behaarder dan bijna een beleid op te maken dat als gesneden koek aan het lokaal bestuur wordt voorgelegd.

Het holistisch verhaal is meer naar medewerkers van het lokaal bestuur gericht. Belangrijk is een Burgemeester die het geïntegreerde verhaal brengt, aan een netwerk bouwt, ...

Aanvulling DORP inZICHT. Deze methodiek doet een dorpsraad of bewonersplatform ontstaan en geeft er agenda aan. De draagkracht van en samenwerking met de lokale besturen was daarbij een groot pluspunt! De grote vragenlijst uitzuiveren tot een 60-tal vragen grijpt in op de specificiteit en de eigenheid van een dorp of wijk. Dit is positief én negatief (bv. belangrijk ook de andere dorpen mee te proberen beleven).

Vraag: Wordt de zin in participatie in Vlaamse gemeenten enigszins gemeten? Wordt daar vooruitgang bij geboekt? Hoe overtuig je gemeenten die er minder zin in hebben om daar toch aan te beginnen? **Antwoord:** Bekijk als barometer de Gemeentemonitor, een aantal antwoorden zijn hierin te vinden. Ook *De Wakkere Burger* heeft rond participatie en de aanwezigheid van een lokaal reglement participatie onderzoek gedaan. Participatienota's zijn niet altijd zo verrijkend. Participatie kan ook gewoon gaan om de mogelijkheid dat burgers een vraag kunnen stellen aan de gemeente- of OCMW-raad en de adviesraden, en op welke manier.

Bereik/bekijk de pers (*Nieuwsblad* bv. rond mobiliteit n.a.v. verkiezingen in Varsenare).

VVSG maakte een mooi overzicht van wat allemaal verplicht moet en wat niet. In Jabbeke is dit een klucht. Ieper en Wevelgem zijn goede voorbeelden. Het gaat moeizaam want dit gaat over machtsposities!

Bemerking bij bottom up-werken: VLM en Europa werken met een LOS (lokaal ontwikkelingsplan) voor LEADER en zien dit als bottom up. Maar het kan niet bottom up als alles vooraf moet vastliggen. Gelukkig heeft VLM wel de moeite gedaan om de bewonersplatformen er nu bij te halen.

Belangrijk is een omslag, een cultuurverschil van participatie te proberen verkrijgen. En dit vastleggen in een mooie samenwerkingsovereenkomst! Torhout staat bv. al verder, heeft netwerking. Wat gebeurt in andere gemeenten?

In Nederland is er toch wel een andere mentaliteit naar inzet en luisterbereidheid tegenover bewoners. Er is meer openheid van de besturen. En het gaat hier niet over instrumentjes en reglementjes. VVDB is dat gaan bekijken en wil dit in tekst proberen gieten zodat andere mensen hier ook iets aan hebben.

Het is het moment om de macht van de groep te gebruiken, zeker 1 jaar voor de verkiezingen. Hanteer deze macht om de mentaliteit te wijzigen!